

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 01.10.2024.

Nr. 19/16-3

Atzinums par Covid-19 izplatības informācijas nepilnībām sabiedrisko mediju saturā

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds (turpmāk arī – ombuds) 2024. gada 3. septembrī ir saņēmis [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums) par Covid-19 izplatības informācijas nepilnībām sabiedrisko mediju saturā. Iesniegumā tiek vērsta uzmanība uz Iesniedzēja līdzīga satura iesniegumu 2023. gada 15. novembrī un saistībā ar to ombuda 2023. gada 8. decembrī publicēto atzinumu Nr.24/6-3. Iesniedzējs norāda uz satura nepilnībām VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) raidījuma “Panorāma” 2024. gada 31. augusta sižetā “Covid-19 saslimstības pieaugums – jaunā varianta dēļ” un ar to saistītajā publikācijā Latvijas Sabiedrisko mediju vienotajā portālā Lsm.lv (turpmāk – Lsm.lv) “Saslimšanas ar kovidu pieaugums – jauna vīrusa varianta dēļ”, kā arī uz garā Covid tēmas iztrūkumu Latvijas sabiedrisko mediju saturā kopumā.

Lai izvērtētu iesniegumu, ombuds laikā no 2024.gada 3.septembra līdz 24.septembrim:

- iepazīnās ar Iesniedzēja 2023. gada 15. novembra iesniegumu un tajā norādīto 2023. gada 14. novembra publikāciju <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/14.11.2023-slimnicas-strauji-izplatas-covid-19-to-biezi-vien-atnes-apmekletaji-vaccinejas-gausi.a531328/>;
- iepazīnās ar bijušā ombuda Andas Rožukalnes [2023. gada 8. decembrī publicēto atzinumu Nr.24/6-3](#);
- iepazīnās ar Iesniegumā minēto LTV1 sižetu un ar to saistīto publikāciju Lsm.lv <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/31.08.2024-saslimšanas-ar-kovidu-pieaugums-jauna-virusa-varianta-del.a567056/>;

- sarakstē ar Iesniedzēju 2023. gada 5. septembrī uzdeva precizējošus jautājumus par Iesnieguma mērķiem un sagaidāmajiem rezultātiem un 2023. gada 6. septembrī saņēma atbildes uz tiem;
- 2024. gada 11. septembra vēstulē LTV galvenajai redaktorei Sigitai Roķei uzdeva jautājumus saistībā ar redakcionālajiem lēmumiem par temata Covid-19, t. sk. par garo Covid, iekļaušanu vai neiekļaušanu medija dienaskārtībā, šim tematam veltītā satura apjomu, kā arī Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda 2023.gada 8.decembra Atzinumā norādītā Nr.24/6-3 ieteikuma ievērošanu, un 2024. gada 24. septembrī saņēma atbildes uz tiem;
- konsultējās ar mikrobioloģijas un virusoloģijas, un medicīnas ekspertiem.

Izvērtējot Iesniegumu, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
konstatē:

[1] Iesniedzējs atsaucas uz bijušā ombuda Andas Rožukalnes 2023. gada 8. decembra atzinumā Nr.24/6-3 “Par 2023. gada 15. novembra iesniegumu vērtēt LTV raidījumā “Panorāma” pārraidītu sižetu un pēc tā tapušu LSM.lv publikāciju par Covid-19 izplatību slimnīcās” atzīto, ka ir nepieciešams *sabiedrisko mediju satura veidotājiem pastāvīgi sekot datiem par procesiem sabiedrībā un iekļaut sabiedrisko mediju saturā arī jaunu, kādu procesu ietekmes rezultātā radušos sabiedrības grupu, to interešu, problēmjautājumu un pieredžu atspoguļojumu*, un saistībā ar to izsaka vairākus pārmetumus par 2024 .gada 31. augusta sižeta raidījumā “Panorāma” un ar to saistītās publikācijas Lsm.lv satura nepilnībām:

- Covid-19 (C19) rezultātā ir radusies jauna sabiedrības grupa – garā kovidā pacienti, kuru problēmas *sabiedriskais medijs atsakās komentēt un atspoguļot* [izcēlums mans – E.A.]. 31.08.2024. pārraidītais sižets - *kā vairums sižetu pirms tam - nepieskaras garā kovidā tēmai, lai gan pēc konteksta un jēgas šāda tipa sižetos būtu loģiski pieminēt garo kovidu, kas ir Covid-19 akūtās fāzes tiešas sekas.*”
- “LTV raidījuma “Panorāma” 31.08.2024. pārraidītajā sižetā un saistītajā LSM.LV publikācijā par Covid-19 izplatību **iztaujātais Dr Ainis Dzalbs** [citā sižetā](#) ir komentējis garo kovidu, atliek minēt, kādēļ LSM.LV žurnālisti **neuzskata par svarīgu ārstam pajautāt par garā kovidā problēmu**, kas ir tieši saistīta ar saslimstības pieaugumu, jo lielai daļai pēc šī viļņa būs jāsaskaras ar jaunām veselības problēmām.
- [Tāpat citos sižetos](#), citās mediju platformās ārsti ir izteikušies par garo kovidu, piemēram, Rīgas Stradiņa Universitātes (RSU) profesore un infektoloģe **Angelika Krūmiņa**, kur skaidro garā kovidā komplekso dabu un to, ka arī vakcinētie slimo ar šo kaiti. Tādēļ ir jo īpaši neprofesionāli LTV raidījumā “Panorāma” **noklusēt šo informāciju un pat vienā teikumā nepieminēt** [izcēlums mans – E.A.], ka viens no Covid-19 iznākumiem ir **jauna hroniska kaite**,

*ko var iegūt pat, ja esi vakcinēts un [akūtā stadijā norit viegli](#). Šī klusēšana maksā dzīvības. Pacienti, sastapušies ar ārstu nezināšanu un stigmatu, kas patlaban ir ar kovidu saistītajām tēmām, ir atstāti vieni, **bez vadlīnijām slimības atpazīšanai un ārstēšanai, bez informētības, kolēģu, darba devēju, ģimenes atbalsta.***

- *Kādēļ ārsti, politikas veidotāji netiek izjautāti par ārstēšanu, par zāļu pieejamību, par **PAXLOVID pieejamību**, par kuru Latvijā pacients maksā no savas kabatas un zāļu izmaksas pārsniedz tūkstoši eiro, savukārt Igaunijā tās apmaksā valsts. Kādas ir ārstēšanās iespējas cilvēkiem ar garo kovidu, atskaitot fizioterapiju, kuru profesionāli [nereti neiesaka](#), jo garā kovidā īpašā iezīme (vismaz pusei no pacientiem) ir tā dēvētā [post exertional malaise](#), kuras rezultātā ir nespēja tolerēt slodzi, un pacientam sīkākās slodzes rezultātā simptomi pasliktinās.*
- *Kāpēc netiek uzdoti jautājumi par ietekmi uz ekonomiku? Cik valstij izmaksā vājā Covid 19 kontrole un profilakse? Kāda ietekme ir uz medicīnas sistēmu noslogotību, novēršamo nāvju skaitu, darbaspēka pieejamību?*
- *LTV sižeta rakstā ir šāds citāts: “”Risks ar kovidā infekciju saslimt smagi riska grupām un būt stacionāriem, arī ar letālu iznākumu ir diezgan liels,” paskaidroja Perevoščikovs.” Kāpēc sižets neatklāj, kas ir riska grupas? Vai riska grupā ietilpst grūtnieces un bērni? Vai riska grupā ietilpst cilvēki ar hroniskām kaitēm, vēža slimnieki, garā kovidā slimnieki? **Ja saskaita visus riska grupās esošos, cik procentuāli tādu ir?** Vai telpās – skolās, bērnudārzos, slimnīcās – viņiem ir droši? Vai riska grupā ietilpst tie, kuri jau iepriekš ir pārslimojuši kovidu?*
- *Kādēļ medijs neuzdod jautājumu – **cik reizes mēs slimosim ar šo vīrusu?** Cik reizes ir droši? Jo ir zināms, ka katra nākamā saslimšana palielina risku iedzīvoties sekās, tādēļ [risks ir kumulatīvs](#). Kāpēc tas netiek pieminēts? Sižeta beigās mēs dzirdam ekspertu prognozi: “atkārtots saslimstības vilnis varētu būt gada nogalē”. Diemžēl autorei tas nerada jautājumus – vai ir normāli slimot ar Covid-19 vairākas reizes gadā? Ko tas nodara ilgtermiņā?*
- *Kā sabiedriskais medijs pandēmijas nu jau gandrīz 6. gadā **var tik šauri skatīties uz tēmu** [izcēlums mans – E.A.] ? Laika ierobežojuma dēļ saprotams, ka visu nevar iekļaut vienā sižetā, taču kopējā raidlaikā **var atrast laiku tik aktuālām tēmām** kā pandēmijas seku ietekme uz valsts ekonomiku, sabiedrības veselību, profilaksi, veselības aprūpes pieejamību, zaudējumiem u.c.*
- *Šaurais fokuss uz vakcinēšanos un roku mazgāšanu kā vienīgajiem profilakses līdzekļiem ir nepamatots, sabiedriskais medijs nepiemin iespēju, piemēram, gaisu filtrēt. Mūsdienu tehnoloģijas to atļauj, **kāpēc mēs par to nerunājam** [izcēlums mans – E.A.]? Somu [pētījums](#) parāda, ka **slimošanas gadījumu skaitu bērnudārzos var samazināt par 30%**, ja gaiss tiek attīrīts.*
- *Ir savādi, ka tik globālas un visaptverošas problēmas priekšā sabiedriskajam medijam piedāvājumu klāstā katrā saistītajā sižetā ir tikai standarts – SPKC speciālists ar īsu sausu atskaiti par kārtējo vilni un labākajā gadījumā kāds mediķis ar līdzīgu vēstījumu, taču netiek atspoguļota tēmas plašā ietekme un konteksts. Diemžēl šī šaurā un nezinātkārā pieeja neļauj sabiedrisko mediju auditorijai iemācīties kaut ko jaunu. Piemēram, to, ka **arī bērniem ir garais kovid, tikai tā izpausmes var atšķirties**. Kā lai latviešu skatītājs uzzina par šīm lietām, ja sabiedriskais medijs par to atsakās runāt [izcēlums mans – E.A.]?*

- Vai medijiem nerodas jautājumi par slimības izplatības ierobežošanu veselības aprūpes iestādēs, slimnīcās? **Cik procenti no C19 izplatības notiek slimnīcās**, vai kvalitatīvu masku lietošana veselības aprūpē nesamazinātu izplatību? Zinātne šobrīd runā [par labu maskām](#). Kāpēc šāda **diskusija nav sabiedrisko mediju, likumdevēja dienaskārtībā**? Vai mazaizsargātās pacientu grupas tiesības netikt aplipinātiem ar kaitēm veselības aprūpes iestādēs nav tēma, ko derētu iztirzāt? Diemžēl arī LTV raidījuma “Panorāma” 31.08.2024. pārraidītajā sižetā un saistītajā LSM.LV publikācijā netiek minētas maskas un slimības profilakses ieteikumos dominē roku mazgāšana (taisnības labad šoreiz tika pieminēta arī vēdināšana, taču aerosolu izplatību [efektīvi mazina arī respiratori, gaisa attīrīšana](#), utt.).

Iesnieguma noslēgumā Iesniedzējs veic savu pretenziju kopsavilkumu: *Atrunāties ar ekspertu iesaistes trūkumu būtu vieglākā atbilde, taču tādēļ ir sabiedriskie mediji, lai **būtiskos jautājumus nenoraktu** [izcēlums mans – E.A.], bet nepagurstoši tos uzdotu ekspertiem un politiķiem. Šādām informācijas nepilnībām ir smagas sekas gan individuālā, gan valsts līmenī.*

[2] Tā kā Iesniegumā netika norādīti konkrēti sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālo vadlīniju un ētikas kodeksa pārkāpumi, tad ombuds 2024. gada 5. septembrī Iesniedzējam lūdza precizēt Iesnieguma mērķi un uzdevumus. 2024. gada 6. septembrī tika saņemta Iesniedzēja atbilde par Iesnieguma kontekstu un mērķi:

- Iesniedzējs uzskata, ka viņa iepriekšējā iesnieguma (15.11.2023.) rezultātā tapušais ombuda atzinums Nr.24/6-3 no **plašsaziņas līdzekļu puses netika ņemts vērā** [izcēlums mans – E.A.]. Ombudes Andas Rožukalnes atzinumā Nr.24/6-3 ir lasāms: “LTV savā atbildes vēstulē informē, ka turpinās sekot un informēt skatītājus par šiem jautājumiem, nenoliedzot to sabiedrisko nozīmīgumu.” Atkārtotais iesniegums ir sekas tam, ka ombuda 2023. gada atzinumā Nr.24/6-3 rakstītais par nepieciešamību sabiedrisko mediju satura veidotājiem pastāvīgi sekot datiem par procesiem sabiedrībā un iekļaut sabiedrisko mediju saturā arī jaunu, kādu procesu ietekmes rezultātā radušos sabiedrības grupu, to interešu, problēmjautājumu un pieredžu atspoguļojumu **netiek ievērots**.
- Iesniedzējs savā atbildes vēstulē kritiski vērtē atzinumā Nr. 24/6-3 lasāmo LTV pozīciju: *Taču tekstā pavīd arī LTV manāmi **skeptiskais viedoklis** [izcēlums mans – E.A.] apgalvojot, ka aptaujātie eksperti šo **neuzskata par problēmu** [izcēlums mans – E.A.], piemēram, šajā citātā: “Sekas cilvēki izjūt pēc jebkuras infekcijas slimības un tiešām būtiska ietekme uz veselību novērojama nelielai daļai pacientu. Kāds no ārstiem sacīja, ka savā pieredzē pēdējo 3 gadu laikā viņam bijuši trīs pacienti, kuriem novērotas smagas sekas pēc saslimšanas ar kovidu, ņemot vērā pamata diagnozi. Bieži minētais hroniskais nogurums, par ko mēdz sūdzēties pēc kovidā izslimošanas un min kā ilgstošā kovidā simptomu, medicīniski ir grūti pierādāms,” ar ārstu teikto iepazīstina LTV un uzskata to par nepamatotu: Diemžēl jaunākā zinātniskā literatūra runā par vismaz 7% no Sars-Cov-2 pārslimojušajiem un tie nevar būt tikai 3 cilvēki. ... Jebkurā citā jomā šāda informācija būtu pārbaudīta un tiktu aptaujāts plašāks ekspertu loks.*
- atsaucoties uz Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta

8. punktu “Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi stiprina vispārēju cieņu pret dažādām sabiedrības grupām, veicina to savstarpējo aizspriedumu mazināšanos, dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgu attieksmi pret visiem sabiedrības locekļiem, sevišķi pret personām ar invaliditāti”, un norādi, ka *zinātniskajā literatūrā Covid-19 (C19) tiek definēta kā invaliditāti izraisoša un cilvēkus ar invaliditāti apdraudoša slimība*, Iesniedzējs secina, ka *neuzdot jautājumus un nesaskaņot viedokļu paudēju sacīto ar šobrīd esošo zinātnisko vienprādību par C19 un garo kovidu, ir interpretējams kā sabiedriskā medija atteikšanās/nevēlēšanās veikt savu uzdevumu* [izcēlums mans – E.A.].

- kā papildus arguments tiek minēts arī Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumā noteiktais, ka “Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veicina medijpratību — indivīdu spēju orientēties mainīgajā informatīvajā telpā, masu informācijas līdzekļu daudzveidībā, identificēt ar to saistītos riskus, apdraudējumus un iespējas.” *Informatīvā telpa zinātnes komunikācijas jomā sniedz bagātīgu materiālu par šobrīd pieejamajiem datiem C19 un garā kovidā jomā. Ja sabiedriskais medijs un tā veidotie sižeti nekritiski tiražē informāciju, tostarp novecojušu, tad medijs neveicina medijpratību* [izcēlums mans – E.A.] *un nedara savu darbu medijpratības jomā.*
- kā vēl viens arguments garā Covid tēmas aktualitātei tiek minēts tas, ka *aptuveni puse no garā kovidā pacientiem atbilst mialģiskā encefalomielīta jeb [ME/CFS](#) kritērijiem. Latvijā ir speciālisti, kuri šo kaiti ir pētījuši un turpina to darīt. Būtu tikai loģiski iesaistīt viņus šajā diskusijā. Diemžēl ME/CFS ir vēl stigmatizēta kaite par garo kovidu (lai gan daudzi eksperti uzskata, ka tā būtībā ir tā pati kaite). Lai arī tai vēl nav atklāts biomarķieris (arī citām kaitēm tāda nebija, kamēr neattīstījās tehnoloģijas), kā organiska slimība tā ir PVO atzīta kopš 1960. gada un ir pierādāma ar [specifiskiem izmeklējumiem](#).*
- Iesniedzēja noslēdzošie apsvērumi - *Ja sabiedrībā brīvi cirkulē vīruss, kurš var radīt invaliditāti un īpaši apdraud trauslākās sabiedrības grupas, tad tas šos cilvēkus izslēdz no sabiedrības, attiecīgi - viņiem tiek liegta droša pieejamība sabiedriskajām telpām: bērnudārziem, skolām, slimnīcām. Tas izmaina līdz šim definēto pieejamības konceptu un par to ir jārunā. Būtu ļoti skumji, ja informētība šajā jomā arī turpmāk saglabātos tik zema kā tā ir šobrīd, jo nezināšana vairo šīs slimības izplatību un ar to saistītās ciešanas* [izcēlums mans – E.A.] - paskaidro Iesniedzēja motivāciju un aicinājumu sabiedrisko mediju satura veidotājus:
 - 1) **izglītoties** [izcēlums mans – E.A.] *par šo aktuālo tēmu un nebaidīties uzdot plašākus jautājumus politikas veidotājiem un ekspertiem, tādējādi arī viņus mudinot izglītoties;*
 - 2) **informēt** [izcēlums mans – E.A.] *sabiedrību par Sars-Cov-2 riskiem, pieminot savos regulārajos ziņojumos par Covid-19 izplatību, ka C19 var izraisīt hroniskas sekas jeb garo kovidu visām vecuma grupām, arī pilnīgi veselīgiem cilvēkiem, arī bērniem;*
 - 3) **rosināt sarunu** [izcēlums mans – E.A.], *kas ir plašāka par tikai vakcīnās bāzēto profilaksi, iekļaut diskusijā kvalitatīvas maskas, gaisa filtrēšanu, gaisa kvalitāti, izvairīšanos no inficēšanās kā daļu no profilakses, kas visefektīvāk pasargā no garā kovidā, C19 profilaksi veselības aprūpes iestādēs, izglītības iestādēs, izvērtēt esošo profilakses pasākumu efektivitāti;*

- 4) **rosināt diskusiju** [izcēlums mans – E.A.], jautāt politikas veidotājiem, ekspertiem, informēt skatītāju, atspoguļojot garā kovida situāciju Latvijā: datu ievākšana, statistika, vadlīnijas ārstiem, vadlīnijas pacientiem, sociālā aizsardzība, invaliditāte smagākos garā kovida gadījumos, aprūpe, iespaids uz ģimeni, sabiedrību, darbaspēku, ekonomiku.

[3] 2024. gada 24. septembrī ombuds saņēma LTV galvenās redaktores Sigitas Roķes rakstiskas atbildes uz ombuda jautājumiem, kuras sniegtas zemāk:

1. par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda 2023. gada Atzinuma Nr.24/6-3 ievērošanu:
 - *Apņemoties “turpināt sekot un informēt skatītājus par šiem jautājumiem, nenoliedzot to sabiedrisko nozīmīgumu”, mēs balstījāmies pieļāvējumā, ka situācija ar garo covid, par ko bija iesniegums, tiešām kļūs par aktuālu problēmu, un tad mēs par to noteikti informēsim skatītājus.*
 - *LTV Ziņu dienests seko datiem par procesiem sabiedrībā un iekļauj sabiedrisko mediju saturā arī jaunu, kādu procesu ietekmes rezultātā radušos sabiedrības grupas, to interešu, problēmjautājumu un pieredžu atspoguļojumu (piemēram, LGBT), taču mums nav informācijas, ka Latvijā izveidojusies kāda jauna sabiedrības grupa, ko vieno garā covid izslimošanas sekas.*
2. par garā Covid tematikas atspoguļošanu sabiedrisko mediju saturā kopš 2023.gada decembra:
 - *Ziņu dienests saturu veido, vadoties pēc aktualitātēm valstī un pasaulē par konkrētu tematu, - ziņas ir par aktuālo un būtisko. Konkrēti šajā gadījumā ziņa bija par Covid-19 saslimstības pieaugumu Latvijā, ko skaidro ar jauna variantā KP-3 strauju izplatīšanos. Šim faktam uzmanību vērta Slimību profilakses un kontroles centrs (SPKC), kas Latvijā ir vadošā iestāde infekcijas slimību profilaksē un epidemioloģiskajā uzraudzībā. Ne SPKC, ne kāda cita medicīna vai pacientu organizācija, vai atsevišķi mediķi nav cēlušies trauksmi par situāciju ar garo covid. Neesam šādu informāciju manījuši ne sociālajos tīklos, kur dažādi sabiedrības pārstāvji aktīvi apspriež aktuālo, ne arī saņēmuši šādas ziņas uz mūsu redakcijas WhatsApp saziņas tālruni, ko skatītāji aktīvi izmanto, lai vērstu uzmanību dažādiem tematiem, par ko paši arī gatavi runāt, dalīties. No veselības nozares pārstāvjiem nav nekādu indikāciju, ka situācija ar garo covid ir nopietna un par to jārunā valstiskā līmenī. Tāpēc šis temats ziņās neparādās – nav aktualitātes ierosinātāja.*
 - *Pusotra gada laikā šī iesnieguma autors/-e ir vienīgais cilvēks, kas runā par šo problēmu un vēršas pie ombuda, nevis preses. Ja kāda cilvēka rīcībā ir konkrēti fakti, kas liecina, ka garā covid izplatība Latvijā ir sasniegusi lielus apmērus, ka pacientu situācija ir kritiska un informācija par to tiek slēpta vai tamlīdzīgi, lūdzam vērsties pie mums ar konkrētiem piemēriem.*
3. par Covid-19, t.sk. par garā Covid, temata iekļaušanu medija dienaskārtībā:
 - *(..) Lai rastos labāks priekšsats par to, kā tiek izvēlēti ziņu temati, atgādināsim pēdējo nedēļu laikā patiešām augstā līmenī pacelto jautājumu par onkoloģijas pacientu ārstēšanu un medikamentu nepieejamību. Uzmanību uz to vērta pacienti, mediķi, nevalstiskās organizācijas. Bija konkrēti cilvēki, kuri stāstīja savu pieredzi (E.Unāma, G.Mutora vecāki), tam pieslēdzās mediķi – to visu varēja pārbaudīt, pierādīt, meklēt risinājumu un rast to.*

Izvērtējot konstatēto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[4] Iesniegumā un tam sekojošā skaidrojošā vēstulē norādītais attiecas nevis uz to, kas atrodams sabiedrisko mediju saturā, bet gan uz to, kas tajā nav atrodams. Iesniegumā norādītais LTV “Panorāma” sižets skaidro augstos saslimstības ar Covid-19 rādītājus, kas saistāmi ar jaunā variantā KP-3 izplatību. Šo situāciju tiek lūgts komentēt diviem speciālistiem:

- Slimību profilakses un kontroles centra (SPKC) Infekcijas slimību riska analīzes un profilakses departamenta direktoram Jurijam Perevoščikovam, kurš skaidro par saslimstību konkrētās grupās;
- savukārt ģimenes ārsts Ainis Dzalbs sniedz piemērus par saslimstības izpausmēm un rādītājiem viņa praksē;

Sižeta noslēgumā tiek atgādināts par pasākumiem, tai skaitā, vakcināciju, kas būtu jāveic, lai izsargātos no saslimšanas.

Iesniedzēja pretenzijas ir par to, ka sabiedrisko mediju saturā netiek atspoguļota garā Covid tēma, kuru Iesniedzējs uzskata par aktuālu un sabiedriski nozīmīgu. Nezinot šīs tēmas neatspoguļošanas iemeslus un ņemot vērā, ka gada laikā, kopš iepriekšējās vērsšanās pie sabiedrisko mediju ombuda un tā atzinuma Nr.24/6-3 publicēšanas, garā Covid tēma joprojām nav parādījusies sabiedrisko mediju dienas kārtībā, Iesniedzējs, lai uzsvērtu šīs tēmas nopietnību, izvirza sabiedriskajiem medijiem daudzus pārmetumus kritizējošu apgalvojumu un retorisku jautājumu formā.

Iesnieguma mērķi, kā tie ir formulēti Iesniedzēja skaidrojošās vēstules konstruktīvajā daļā – aicināt sabiedriskos medijos ievērot iepriekšējā ombuda atzinumā atzīto, *izglītoties pašiem, nebaidīties uzdot jautājumus, informēt sabiedrību, rosināt sarunu, rosināt diskusiju* – ir atzīstami. Iesniedzējs, kā trauksmes cēlājs, ir vēlējies vērst sabiedrisko mediju uzmanību uz tās sabiedrības daļas problēmām, kura ikdienā satopas ar sekām savas veselības jomā pēc Covid infekcijas izslimošanas. Katrs šāds signāls no sabiedrības puses ir vērtīgs sabiedriskajiem medijiem, jo ļauj uzzināt sabiedrībā pastāvošās aktualitātes un problēmas.

Domājams, ka šī atzinuma veidošanas procesā Iesniedzēja mērķi jau ir sasniegti – ar ombuda starpniecību LTV redakcionālā vadība ir ieguvusi plašu un daudzveidīgu informāciju un detalizētu problēmas izklāstu par garo Covid, kā arī ir informēta, ka sabiedrībā pastāv iedzīvotāju grupa, ko vieno garā Covid izslimošanas sekas. Diskutabls ir vienīgi jautājums par notikušā informācijas aprites procesa efektivitāti un produktivitāti šādu apsvērumu dēļ:

- 1) Sabiedrisko mediju darbu nosaka sabiedrības intereses, tāpēc tiem ir jāizzina dažādu sabiedrības grupu intereses un jānodrošina platformu, kur tiek apspriesti tām būtiski jautājumi,

sabiedriskajiem medijiem ir jāveicina viedokļu daudzveidību un jārosina sabiedriski nozīmīgas diskusijas. Lai šos uzdevumus paveiktu, sabiedriskajiem medijiem ir jāveido sadarbība ar sabiedrību, nodrošinot atgriezenisko saiti - regulāru informācijas saņemšanu no sabiedrības un reaģēšanu uz to. Šai sadarbībai vēlams būt tiešai un nepastarpinātai, jo katrs pastarpinājums šo procesu tikai paildzina un sarežģī. Sabiedrisko mediju ombudam šajā informācijas apmaiņas procesā starp sabiedrību un sabiedrisko mediju būtu jāiejaucas tikai tad, ja tas kaut kādu iemeslu dēļ nenotiek vai tiek traucēts, ja sabiedriskais medijs savā rīcībā pārkāpj redakcionālās vadlīnijas un ētikas kodeksu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumā definēto sabiedrisko mediju vispārējo stratēģisko mērķi un darbības pamatprincipus;

2) Sabiedriskie mediji varēs sadarboties ar sabiedrību tikai tad, ja arī sabiedrība vēlēsies sadarboties ar medijiem – informēs tos, vērsīs to uzmanību uz aktualitātēm, ziņos par trūkumiem un nepilnībām, uzdos neskaidros jautājumus. Savlaicīgi vēstījumi no sabiedrības palīdz medijiem orientēties sabiedrības aktualitātēs, pamanīt to, kas ir atstāts bez pienācīgas uzmanības. Bez sabiedrības līdzdalības medijiem nav iespēju zināt un izprast visu, ekspertu un ieinteresēto pušu zināšanas kādā tēmā vienmēr būs plašākas, dziļākas un citādas kā žurnālistu izpratne.

Sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās definētais auditorijas iesaistes princips nosaka, ka *Sabiedriskie mediji nevar pastāvēt un īstenot savu misiju bez sabiedrības uzticēšanās. Sabiedriskie mediji uzklauša un ņem vērā auditorijas intereses, to mērķis ir abpusēji cieņpilns dialogs.* Lai veidotos uzticēšanās un cieņpilns dialogs starp sabiedrību un tās medijiem, svarīgs ir savstarpējais pozicionējums – vai abas puses uztver viena otru kā līdzvērtīgus komunikācijas partnerus un svarīgs ir izvēlētais komunikācijas veids – vai puses konstruktīvi sadarbojas, lai sasniegtu abiem nozīmīgu mērķi, kas šajā gadījumā būtu sabiedrības intereses saņemt patiesu informāciju par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem. Pārmetumu izteikšana, apsūdzību izvirzīšana, aizrādīšana, pieprasīšana, piespiešana un savu prasību diktēšana sadarbību un līdzvērtīgu partnerību neveicina, gluži pretēji – provocē otru pusi uz nekritisku savu pozīciju aizstāvēšanu un konfrontāciju ar atšķirīgo pozīciju, kas nereti savstarpējo komunikāciju padara par destruktīvu. No vienas puses, sabiedriskie mediji ir pateicīgi arī par kritisku atgriezenisko saiti no sabiedrības puses, jo tikai tā medijs var uzlabot savu sniegto pakalpojumu kvalitāti, bet, no otras puses, sabiedrībai un tās medijiem nav jācīnās vienam ar otru, bet konstruktīvi jāsadarbojas kā līdzvērtīgiem partneriem, balstoties abpusējā cieņā un mērķī kopīgi sasniegt kopēju un sabiedrībai nozīmīgu risinājumu. Tas ir jautājums

par sabiedrības attieksmi pret medijiem un mediju attieksmi pret sabiedrību visā tās daudzveidībā un dažādībā.

3) Sabiedriskie mediji ir redakcionāli neatkarīgi un nepakļaujas nekādam varas spiedienam, ietekmei vai mēģinājumiem iejaukties to darbā. Tai skaitā, arī sabiedrisko mediju ombudam nav tiesību iejaukties mediju redakcionālajos lēmumos, noteikt, par ko sabiedriskajam medijam būtu jārunā un par ko – ne. Tāpēc katram, kurš vēlas, lai redakcionālo lēmumu pieņemšanā tiktu ņemts vērā arī viņa viedoklis, ir jārod konstruktīvs veids kā skaidrot, izglītēt, argumentēt un panākt medija izpratni par sava viedokļa un sev aktuālās tēmas sabiedrisko nozīmīgumu. Savukārt sabiedriskajiem medijiem ir jānodrošina tas, lai pastāvētu kāds vienkāršs un efektīvs informācijas iesniegšanas un atpakaļsaītes saņemšanas mehānisms, lai katrs ieinteresētais sabiedrības pārstāvis zinātu – kā ar savu jautājumu vai tēmas pieteikumu sasniegt sabiedrisko mediju, lai būtu drošs, ka viņš tiks uzklausīts un viņam tiks atbildēts.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[5] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[6] Atzinuma tapšanas laikā nav rasti pierādījumi pieņemumam, ka LTV būtu apzināti un ļaunprātīgi noklusējusi vai izvairījusies atspoguļot garā Covid problemātiku. Iemesls tēmas atspoguļojuma iztrūkumam LTV saturā ir LTV galvenās redaktora atbildē norādītais, ka sabiedriskais medijs nav saņēmis signālus no sabiedrības par to, ka garais Covid ir kļuvis par aktuālu problēmu un ka *ne Slimību profilakses un kontroles centrs, ne kāda cita medijs vai pacientu organizācija, vai atsevišķi mediķi nav cēlušies trauksmi par situāciju ar garo covid. (..)*

Tādējādi aktualitātes ierosinātāja trūkums ir patiesais skaidrojums tam, kāpēc šī tēma gada laikā nav tikusi iekļauta medija dienas kārtībā. No tā, ka kopš 2023.gada 8. decembra ombuda atzinuma Nr.24/6-3 garā Covid tēma nav aktualizēta LTV saturā un šī tēma neparādās arī Iesniegumā minētajā LTV1 sižetā un ar to saistītajā publikācijā Lsm.lv, nav secināms, ka LTV nav ņēmusi vērā ombuda atzīto.

Arī Iesniedzējs nav iesniedzis ombudam pierādījumus par to, ka šī gada laikā būtu ar tēmas pieteikumu vai saviem kritiskajiem jautājumiem vērsies sabiedriskajos medijos un saņēmis atteikumu vai ignorējošu klusēšanu. Tas rada plašāku jautājumu par to, kā ikdienā noris informācijas apmaiņa starp sabiedriskajiem medijiem un sabiedrību, jo regulāri kā starpnieks starp mediju un sabiedrību tiek izraudzītas sabiedriskos medijus pārraugošās valsts pārvaldes iestādes vai sabiedrisko mediju ombuds.

Iesniedzējs ir rīkojies saskaņā ar saviem pieņēmumiem par vienīgo iespējamo veidu, kā panākt, lai viņa pārstāvētās sabiedrības grupas aktualitāte tiktu atspoguļota sabiedriskā medija saturā. Jākonstatē, ka izvēlētā komunikācijas stratēģija nav bijusi produktīva, tā sabiedrības daļa, kura ilgstoši izjūt Covid izslimošanas sekas vai sirgst ar postvirālo sindromu, nav saņēmusi pienācīgu izpratni un atbalstu no pārējās sabiedrības.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[7] LTV atbildīgajiem darbiniekiem sazināties ar Iesniedzēju un viņa pārstāvēto kopienu “Garais covid jeb postvirālais sindroms”, lai saņemtu apjomīgo informāciju, kura ir garā Covid pacientu pārstāvju rīcībā, un, lai turpmāk starp pusēm veidotos konstruktīva sadarbība un operatīva informācijas apmaiņa par aktuālo situāciju ar garo Covid sabiedrībā, un sabiedriskā medija reakcijas iespējām uz to, skaidrot un pamatot savus autonomos redakcionālos lēmumus.

[8] Ņemot vērā vienota sabiedriskā medija izveidi 2025. gadā, aktualizēt nepieciešamību pēc vienota klientu servisa funkcijas nodrošinājuma apvienotajā medijā, kas spētu apkopot visu ienākošo informāciju no sabiedrības un varētu to operatīvi novirzīt pēc piederības, balstoties zināšanās par tematisko kompetenci katrā sabiedriskā medija struktūrvienībā, jo, piemēram, veselības žurnālistikas kompetence ir ne tikai LTV, bet arī Latvijas Radio un Lsm.lv redakcijās. Apvienotie redakcionālie resursi spēj aptvert plašāku tematiku un reaģēt uz sabiedrības daudzveidīgajām interesēm.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU